

KOMSOMOLI TÄNAV

Kuni möödunud sajandi keskpaigani oli Rakvere südalinnas tihedama hoonestusega tänavaid vaid pool tosinat. Põhiliselt asusid need Vallimäe külje all. Umbes 30 hoonestatud krundi leidis linna lõunaosas Kondivalus.

1850. aastaks oli kruntidesse jagatud enamik praegusest Komsomoli tänavast. Hooneid ei olnud siis aga veel kusagil mujal, kui ainult suurel krundil, mida praegu piiravad Tallinna, Komsomoli, Pioneeri ja Lai tänav. See oli üldse meie linna suurim ehituskrunt ja kuulus Ferdinand Gööckile, tolaeagse Rakvere ühele tuntumale mehele. F. Gööck tegutses foogtikohtus notarina (kirjutajana), olles samal ajal kohalike käsitöömestrite patroon. Ta oli omandanud eelmiste omanike, treial F. Lippe ja lukksepp Pfefferlingi leskedelt krundid ja liitnud need üheks suureks valduseks. Pärast F. Gööcki surma jagati see taas mitmeks väiksemaks. On teada, et 1876. aastal tegutses nüüdse Komsomoli — Tallinna tänava läänenurgal Gustav Lane trahter «Riga».

XIX sajandi teisel poolel levis hoonestus järk-järgult lõuna poole ja 1880. aastaks oli hoonestatud krunte juba ligi 30. Tänav ulatus kuni vana, nn. saksa surnuaiani (rajatud 1773. a.), mis asus praeguse Komsomoli tänava päris lõunaotsas. Hoonestus oli tagasihoidlik, peamiselt vaid ühekorruselised puithooneid. Kahekorruselisi hooneid leidis üksnes tänava põhjapoolses otsas. Nüüd sai tänav endale ka nime — Laada. Seepärast, et ta viis välja laadaplatsile. Seda nime kandis tänav kuni 1950. aastani, vaid lühikest aega käesoleva sajandi teisel aastakümnel nimetati teda Romanovite tänavaks.

Laadaplatsi kõrval, nüüdsele E. Vilde tänaval, asus tuuleveski. Teine (täni säilinud) veski tegutses sealsamas lähedal Veski tänavas. Et Laada tänavat pidid liikuma hulgaliselt maarahvast küll veskile, küll laadale, rajasid ettevõtlikud ärimehed siia mitu õllepoodi ja ühe trahteri. Loomulikult leidis ka käsitöökodasid ja poode. Üks vanemaid ja tuntumaid käsitöömestrid oli lukksepp Gustav Alamets, kes tegutses pikki aastakümneid Posti ja Laada tänava nurgal. Veel oli Laada tänaval

rätsepaid, maalreid, pagareid, oli ka graveerimis-, kuldamis- ja mehaanikatöökoda jne. Suure territooriumi Laada ja Lai tänav vahel piki Posti tänava lõunakülge võttis enda alla möödunud sajandi lõpul ja käesoleva sajandi algul hobupostijaam.

Laada tänava tähtsus kasvav tunduvalt veel pärast seda, kui meie sajandi esimesel aastakümnel toodi siia, oma praegusele paigale seni kiriku juures asunud turg. Kaalude tarvis avati turu platsi ääres (praegu Komsomoli 28) kaalukoda, mis tegutses seal 1930. aastateni.

Laada tänav on mõneti seotud ka meie linna hariduseluga. Juba 1914. aastal sai noor kooliõpetaja Olga Gerst loa asutada eraalkool. Kool asus Laada tn. 7 madalas puumajas ja õpetust anti siin igal aastal päris mitmekümnele lapsele. Kool käis koos kuni 1940. aastani. Lühemat aega (1920. aastail) leidis Laada tänava majas nr. 3 peavarju osa poeglastegümnaasiumi klasse. Siin õppisid mitmed meie maa tuntud kultuuritegelased ja teadusmehed, nende seas Evald Tammlaan, Richard Uutma, Oskar Kirret, Richard Sagrits jt. See kahekorruseline puithoone langes tuleroaks 1927. aasta maikuus.

Kodanliku Eesti päevil Laada tänava üldilme eriti palju ei muutunud. Mõned suuremad kivimajad ehitati tänava lõunapoolsesse otsa. Aastail 1926—1928 kerkis turu platsile, otsaga vastu Laada tänavat nägus ja ajakohane turukaubamaja. Selle projekti tegi Rakverest pärit ehitusmeister Ferdinand Adoff. 1935. aastal sai valmis uus kaalukoda (praegu bussijaam). Samast aastast on pärit maja, milles praegu asub raamatukauplus. Veidi hiljem ehitati vana kaalukoda kohale kahekorruselise kivimaja (nüüd on seal kauplus «Kalev»). Tänav põhjapoolse osa kõige esinduslikumaks hooneks sai kahtlemata kolmekorruselise kivimaja Rohuaia (Pioneeri) tänav nurgal. See valmis 1939. aastal. Alumisel korrusel olid (on ka praegu) äriruumid, II ja III korrusel elukorterid (nüüd perekonnaseisuosakond, Riiklik Kindlustus, Inventariseerimisbüroo).

Suure Isamaasõja võitluse ajal hävisid mitmed hooned tänava põhjapoolses otsas. Tä-

Helmut JOONUKSI fotod

napäeval on nende kohal EK(b)P Virumaa Komitee I sekretäri (1940—1941) Alfred Stamme nime kandev park ja rajooni tööeesrindlaste autahvel. 1978. aastal avati siin mälestuskivi A. Stammele.

Nii mõnigi Laada tänava maja on etendanud tähtsat osa meie piirkonna revolutsioonilise võitluse ajaloos. Aastail 1917—1918 tegutses majas nr. 20 VSĐT(b)P Rakvere organisatsiooni komitee. Siin käisid koos Anna Leetsmann, Leopold Linder, Aleksander Kippar, Gustav Bergmann ja teised nimekad revolutsioonivõitlejad. Samas majas oli koolipäevil korteris ja kostil Leopold Linder. Temaga koos elasid ka hiljem tuntuks saanud kirjandusteadlane Villem Altoa ja Aseri punakaartlane August Tedlo.

Madal puumaja Laada tn. 19 oli meie linna töörahvale hästi tuntud revolutsioonimeelse Maserovide perekonna koduks. Vanemast tütrest Valentinast sai 1940. aastal üks esimesi kommunistlikke noori. Sama aasta detsembrist töötas Valentina Maserova, siis juba partei liikmekandidaat, EK(b)P Virumaa Komitee ar-

vestussektori juhatajana. Kui 1941. aasta augustis, sõjategevuse siamaile jõudes, partei ja nõukogude töötajad itta taandusid, jäi Valentina tagalasse partisanitööle. Ta tabati aga juba samal sügisel ja hukati Rakveres Tõrma kalmistu lähedal.

1940. aasta lõpul kolis Laada tn. 3-a hoonesse EK(b)P Virumaa Komitee. Ka kogu sõjajärgse perioodi vältel, kuni 1968. aastani olid maakonnamakomitee (hiljem rajoonikomitee) tööruumid samas majas. 1950. aastal sai tänav uue nime. Linnanõukogu täitevkomitee otsuse kohaselt asendati 1. juunist senine Laada uuega. Selleks sai Komsomoli.

Tänapäeval on Komsomoli tänav meie linnas üks näide kesklinna kaasaegsustamisest. Vanade, lagunevate puithoonete taha on kerkinud mitmekorruselised paneelilamud. Et endisaegne puithoonestus siin eriliselt arhitektuurialoolist huvi ei paku, läheb see edaspidi järk-järgult lammutamisele. Nii on Komsomoli tänav kujunemas Rakvere üks laiemaid ja loodame, et ka rohelisemaid tänavaid.